

Ս. ԳՐԱԿԱՆ

ՅԵՍՈՒ ԿԸ ԿԵՑՆԷ ԱՐԵՒԸ

Սեփական հող ունենալու ձգտումը գերադասյն հրայրքն է եղած բոլոր ժողովուրդներուն։ Հայրենիքը հպարտ ու գեղեցիկ ապահովութիւնն է սերունդներու, արիւնին հետ շրջան ընծալ։ Պաշտպան բերդը՝ չարիքներուն դիմաց, հնոցը՝ ուր կը հալին նեղ ու պղտիկ կիրքերը, ազնիւ ու բարձրորակ զգացումներու արձակութեանը մէջ։ Հողը որ կարենար ըլլալ սուրբ գերեզմանը հայրերուն, օրօրանը ծնածներուն, կրկէսը մեծցողներուն, ժողովուրդներու հոգեկան ապրումները մայրաւորող։ Սեփական հողին համար աղգերը չեն վարանիր ամէնէն վայրագ միջոցները գործադրելու։

Յետուն յաջորդն էր Մովսէսին, ընտրուած իր մեծ ուսուցչի փափաքով և Աստուծոյ հաճութեամբ։ Ան այժմ իր ուսերուն ունէր առաջնորդի ճերմակ վերարկուն և դէմքին՝ քողը։ Անապատին մէջ անցնող տարիները և իսրայէլի մղած պատերազմները իր գլխաւորութեամբ, վերածեր էին դինքը զօրեղ և խորհրդազգած անձնաւորութեան մը։ Դէմքին ինքնայատուկ կառոյցը, աչքերուն մութ գոյնը և ճակտին աղեղը զայն կ'ընէին ուշագրաւ, արու և հաստատ։ Ընդհանուր կերպարանքէն ըխող այս հոգեմոյնքը անվրէպ լուսապսակն է մեծութիւններու, առանց ներքին ճիգի նպաստին։ Տակաւին, խօսուածքին թևարկել լրջութիւնը, խղճմտանքին խորունկ բղքտումները, խոկումներէ ակօսուած ճակատը, որոնք դիտելին առաւելապէս ապրած, հանգչած մարդերու վրայ, զինքը իր տարիքէն աւելի ցոյց կու տային։ Ան ներկայացուցիչն էր նոր սերունդին, անապատի մէջ հասակ առած, որուն կը վստահուէր ցեղին առաջնորդութիւնը։

Յետուի մեծագոյն յաղթանակը եղաւ

Երիթովի գրաւումը, իսրայէլի դէպի Աւետաց երկիր յառաջացող ճամբուն վրայ։ Արշաւախումբը անցաւ Յորդանան գետէն, որուն կը թափօրապետէին քահանաներ, սուսերակիրներ, նետաձիգներ, փողահարներ, իսկ անոնց առջևէն՝ Ուխտի Տապանակը։ Երիթովը պարսպուած քաղաք էր, արմաւենիներով և թաւախիտ ծաւերով եզերուած, երկարելով իր պարտէզները Փոգօրի կարծր դաշտէն մինչև Սէգոր։ Եօթ օրեր շարունակ Յեսու դարձուց իր բանակը քաղաքի պարիսպներուն շուրջ, սարսափի մատնելով պաշարուածները։ Յետոյ պարիսպներէն մագլցելով ներս մտան և սրակոտոր ըրին բնակիչները։ Երիթովը առաջին քաղաքն էր որ կը գրաւուէր իսրայէլացիներէն։

Յորդանանի հովիտին տիրանալէ յետոյ, Յեսու արագ արշաւանքներով յառաջացաւ դէպի հիւսիսի և հարաւի բարձունքները։ Իրարու ետեւէ ինկան Գոյի և Գարաւոն։ Երուսաղէմի թագաւորը, Ադոնիբեղեկ, երբ իրազեկ դարձաւ իսրայէլի յաղթութիւններուն, մարդեր զրկեց Գերոնի, Յերիմութայի, Լաքիսայի և Ոգոդոմայ իշխաններուն որ իրեն միանան, կեցնելու արշաւանքը։

Սաստիկ եղաւ ճակատամարտը։ Կը հնչէին փողերը, կռուողները՝ հովէն քըշուած կարծես, կատաղօրէն իրարու դէմ կը նետուէին։ Օղը լեցուած էր գոռում գոչումով և անկողնուցներով փքիններուն։ Կը ճշային վերը տրծիւները, թորմարիւնի բոյրէն արբշիւ։ Իսրայէլի մարտիկները վճռական թափով որոշեր էին խորտակել հինգ թագաւորներու միացեալ բանակը՝ որ կը նահանջէր լեռներու ետին։

Իրիկունը կը բացուէր իրարու յաջորդող յաղթանակներով։ Յետու աւելի ժադող յաղթանակներով։ Յետու աւելի ժամանակ կ'ուզէր վերջ տալու նահանջող թշնամիին։ Երկնքին նայեցաւ, «Աստուած իսրայէլի» աղաղակեց, «Դուն ես տէրը ժամանակին և երկնամեծ արեւուն, թող կանգ առնէ արեգակը, մինչև որ իսրայէլը վերջ տայ իր թշնամիներուն, որովհետեւ այսօրուան նման սերիշ օր մը պիտի չծագի»։ Յաղթական մարդու հոգիէն չծագիւն։ Յաղթական մարդու հոգիէն չծագիւն։ Յաղթական մարդու հոգիէն չծագիւն։

բուն ուղղուած, սրտառուէ և բանաստեղծական ըլլալէ աւելի՝ խորհուրդն է մարդուն, որ կը փորձէ խորտակել կաշկանդիչ շղթան բնութեան օրէնքներուն, միացնելու իր փափաքը Աստուծոյ կամեցողութեան: Իսրայէլի զինուորները փոթորիկի պէս աւելցին թշնամիները, աբիւնով ներկեցին ջուրերը, կարմիրի վերածեցին երկինքը՝ քաղաքներու հրդեհով, շողացնելով իրենց զէնքերուն բոցը մոխրացող ոստաններու վրայ, տակաւին գիշերը հնազաժ իր սև պատմուճանը:

Չափ հունէր ուրախութիւնը յաղթողներուն: Ռազմիկները հպարտութեամբ կը պատմէին կռիւը և հրաշքով կանգ առնելը արևին: Կիները՝ կրակի խարոյկներուն մօտ հիացումով լիցուած, անպատրաստից երգեր կը յօրինէին, և դափի ու նուագարաններու ընկերակցութեամբ կը դովաքանէին իրենց մարդոց քաջագործութիւնները:

Յետուի յաղթանակներու առթած խրաւովքն ու սարսափը այնքան մեծ էր դրացի ժողովուրդներուն վրայ, որ Մովաբացիներու Բաղակ արքան Միջագետքէն բերել տուաւ Բաղամ մարցուկը որ նզովէ Իսրայէլը, այն հաւատքով թէ մարգարէին անէծքն ու օրհնութիւնը աստուածային կամքի ոյժ ունէին: Սակայն բախտադուշակը յայտնեց թէ չէր կրնար անիծել, ինչ որ Տէրը չէր անիծած: «Աստուած Եգիպտոսէն հանեց զանոնք և շնորհեց անոնց ոյժ՝ որ չ'ազդուէր ո՛չ հմայքէն, ոչ ալ նզովքէն: Կը տեսնեմ ահա որ Յակոբի աստղը կը ծագի երկնքին մէջ, և հրեշտակները կը քալեն Իսրայէլի բանակին առջևէն, առաջնորդելու զիրենք սուրբ լեռը իրենց նախնիքներուն»:

Մեծ իտէալով լիցուած մարդերու համար դժուար չէ վերահաս մութը լոյսի փոխել: Անոնք որ չեն կորսնցուցած իրենց երկինքը, հեռու չեն այս ամբօրիչ և քաղցր կրկներևոյթէն: Անոնց աչքերը կրնան մութիւնէն լոյս առնել, ցերեկուան վերածելու վերահաս գիշերը:

b.

ԸՆԾԱՅՈՒՄՆ Ի ՏԱՃԱՐ(*)

Օրերը կ'անցնէին թեթևօտն ու ժրպտեքեա, կայտառ ու ոստոստուն մանուկներու նման: Աղջնակը հասակ կը նետէր, օրէ օր բազմապատկելով իր գեղն ու գրաւչութիւնը: Տիրոջ անտես բայց ամենակարող ձեռքը բախտի ու յաջողութեան բոլոր դռները կը բանար շնորհընկալ բնտանիքին առջև: Ծանր ու ժպտազուրկ տարիներէ ետք, Յովակիմի և Աննայի անշուք պատասպարանը կը յորդէր զարնա. նային խայտանքով:

Երբ երրորդ տարին կը մօտենար իր լրումին, օրհնեալ ամուլը ժամանակը հասած կը նկատէր դորձագրելու Ենովայի հետ լուսիայն կնքած իր ուխտը: Ոչ մէկ ոյժ կրնար զինք դարձնել պարտազանց ու երախտամոռ: Տիրոջ շնորհաց օծումովը բախտաւորուած հոգիներ, որոնց սպիտակ մարմարին վրայ աշխարհի մուրին ու ցեսխին ամուր դաշնակցութիւնն իսկ պիտի չյաջողէր դոյզն հափով բժաւորել: Տուկուն, ամուր հաւատքով մարդեր, որոնք պիտի յօժարէին իրենց ամենասիրելի հարազատներէն կամաւորապէս բաժնուիլ, ըլլալու համար աւելի մօտ ու հաճելի՝ զանոնք զոյաւորող Մեծ Ոյժին:

Անցնելով քաղաքի օժտալար ու բազմախճող արահետներէն, սպիտակահեր ու կորաքամակ ամուլը կտրճ տտենէն ինքզինքը գտու հոյակերտ Տաճարի բերդանման պարիսպէն ներս: Մանկուհին, մերթ հօրն ու մերթ մօրը ձեռքէն բռնած, անգիտակից երանութեամբ լիցուած, անընդհատ կը ճռուողէր քաղցրաձայն: Աշնանալիւրջի արևին պարտասած ճառագայթները, Տաճարի բարձրավիղ աշտարակէն թեքուելով, տակաւ սաստկացող հովին հետ, կը խաղային զանգուր ու առատ վարսերուն հետը աղջնակին:

(*) Հատուած մը ևս, հեղինակին «Տիրամայրը» խորագրուած անտիպ երկասիրութենէն, որուն առաջամասը երկցաւ Ամապրիս 1979 Սեպտ. - Հոկտ. թիւին մէջ: